

Cultureel erfgoed is meer waard!

Op weg naar 2020: De tussenstand?

Aanbevelingen vanuit het Cultureel-Erfgoedoverleg

Het Cultureel-Erfgoedoverleg:

Het Cultureel-Erfgoedoverleg is een open overlegstructuur van organisaties en instellingen die de ambitie heeft om, onafhankelijk van het steunpunt voor cultureel erfgoed en het steunpunt voor lokaal cultuurbeleid, een overkoepelende en belangenverdedigende rol te spelen binnen de cultureel-erfgoedsector en ten aanzien van de verschillende overheden, de Vlaamse overheid in het bijzonder.

Aan het overleg nemen volgende organisaties deel: Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis, Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-nationalisme (ADV), Archief en Museum voor het Vlaams Leven te Brussel (AMVB), Archiefbank Vlaanderen, Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG), Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa), Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC), Erfgoedcel Mechelen en Erfgoedcel Waasland als vertegenwoordiger van de erfgoedcellen, ETWIE - Expertisecentrum voor Technisch, Wetenschappelijk en Industrieel Erfgoed, Familiekunde Vlaanderen, Het Firmament, FOMU Fotomuseum Provincie Antwerpen, Heemkunde Vlaanderen, Huis van Alijn, ICOM Vlaanderen, KADOC Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving, LECA Landelijk Expertisecentrum voor Cultuur van Alledag, Letterenhuis, Liberaal Archief, PACKED vzw - Expertisecentrum Digitaal Erfgoed, Resonant, Sportimonium, STAM Stadsmuseum Gent, tapis plein - expertisecentrum immaterieel erfgoed & participatie, Vlaamse Erfgoedbibliotheek, Vlaamse Kunstcollectie (in naam van de drie partnermusea), Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie (VVBAD).

Volgende groepen en organisaties laten zich vertegenwoordigen: het interprovinciaal depotoverleg en het museumconsulentenoverleg.

Dit memorandum is een samenwerking met het overleg van de op Vlaams niveau erkende musea.

Inleiding

De **maatschappelijke relevantie van cultureel erfgoed** toont zich in de interesse en waarde die mensen en gemeenschappen eraan hechten.

25 % van de Vlamingen ouder dan 18 jaar is **sterk tot zeer sterk geïnteresseerd in diverse cultureel-erfgoedthema's**, blijkt uit het Prisma onderzoek (2012). Deze grote interesse staft het uitgangspunt van dit memorandum, maar er is een veel ruimere inzet: **1722 verenigingen** spannen zich actief in voor cultureel erfgoed en leggen zo de fundamenten voor een sterk erfgoedmiddenveld¹. De cijfers worden nog imposanter als het gaat over het cultuurhistorisch belang dat aan erfgoed wordt gehecht. **75% van de Vlamingen** vindt dat **musea een belangrijke rol spelen als geheugen** van onze samenleving. Zelfs de niet-geïnteresseerden markeerden dat het de rol is van de overheid om het erfgoed te vrijwaren en te ondersteunen². Voor thema's als het erfgoed van alledag uit het recente beleidsveld van immaterieel erfgoed, blijkt in het Prisma-onderzoek bovendien een bovengemiddelde interesse en is nog een sterk groeipad mogelijk³.

Verschillende overheden ondersteunen vanuit hun eigen invalshoek een erfgoedwerking, vaak zijn ze zelf bv. de 'inrichtende macht' van een museum, archief, erfgoedbibliotheek, wetenschappelijk documentatiecentrum... Met het Cultureel-Erfgoeddecreet (2012) als leidraad stippelt de Vlaamse Overheid vanuit een integrale en geïntegreerde visie een cultureel-erfgoedbeleid uit dat de kwaliteitsvolle en duurzame zorg voor en ontsluiting van het cultureel erfgoed in de samenleving stimuleert. Het sluit daartoe een protocol af met de representatieve organisaties die de belangen behartigen van de Vlaamse provincies, steden en gemeenten⁴. Een complementair beleid vraagt goede afspraken die, rekening houdend met de noden van de respectievelijke overheden, dezelfde globale visie onderschrijven en naleven. **Het Cultureel-Erfgoeddecreet voorziet terecht kwaliteitseisen om een duurzaam beleid mogelijk te maken. De afdwingbaarheid van kwaliteitseisen is evenwel moeilijk hard te maken zonder er de financiële middelen tegenover te plaatsen** die nodig zijn om in de praktijk aan deze kwaliteitseisen te kunnen voldoen. Wanneer blijkt dat de erkende, op Vlaams niveau ingedeelde musea gemiddeld maar voor **15% met Vlaamse middelen worden gefinancierd**, is het **moeilijk om de vooropgestelde eisen staande te houden**⁵.

Als de provincies, steden en gemeenten straks ook gaan besparen op het erfgoedbeleid, komt de aanpak die het cultureel-erfgoeddecreet voorstaat met een kwaliteitsvol integraal en geïntegreerd erfgoedbeleid in gedrang. Het cultureel-erfgoedoverleg is graag pleitbezorger van dit internationaal vooruitstrevende decreet vanuit Vlaanderen. Maar de keerzijde wenkt... Wanneer er keuzes gemaakt en budgetten geschrapt worden, staat **vooral de onzichtbare basiswerking vaak in de vuurlinie. De stillere werken achter de schermen zijn nochtans een conditio sine qua non voor een duurzaam beleid en maatschappelijke verankering**. Natuurlijk moet er een hedendaagse en ruime publiekswerking zijn, maar het digitaliseringswerk en makelaarswerk achter de schermen, die de noodzakelijke netwerken garanderen, een goede depotinfrastructuur, en het onderzoek dat aan de basis ligt van een goede publiekswerking zijn de eerste functies die in de klappen delen. Onderzoek is in het subsidiebeleid voor

---

1 Aantal verenigingen opgenomen in de FARO Erfgoedkaart, <http://www.faronet.be/erfgoedveld/organisaties>

2 Prisma onderzoek: Faro tijdschrift voor cultureel erfgoed, artikel 2011-3, Alexander Vander Stichele, Vlamingen en het verleden, p. 18-19.

3 Prisma onderzoek: Faro tijdschrift voor cultureel erfgoed, artikel 2011-3, Alexander Vander Stichele, Vlamingen en het verleden, p.19.

4 Decreet houdende het Vlaams cultureel-erfgoedbeleid., Hoofdstuk 2: Doelstellingen, p.4, 6 juli 2012.

5 Handelingen plenaire vergadering van 2 oktober 2013, Actuele vraag van de heer Bart Caron tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over de subsidies aan de landelijke musea, www.vlaamsparlement.be

het cultureel erfgoed altijd al stiefmoederlijk behandeld. Een studie van de UA toont aan dat in 2005 onze Nederlandse Noorderburen 3,38 euro per inwoner veil hadden voor onderzoek, terwijl Vlaanderen slechts 0,16 euro per inwoner spendeerde.

Ruimer bleek dat de Nederlandse Rijksoverheid 107 miljoen euro aan cultureel erfgoed besteedde in 2005. De Vlaamse overheid besteedde op datzelfde moment nog geen 24 miljoen euro. Per hoofd van de bevolking betekende dat respectievelijk 6,54 euro en 3,84 euro⁶. Het budget voor cultureel erfgoed is volgens cijfers van het Agentschap Kunsten en Erfgoed nominaal met ongeveer 40% gestegen sinds 2005 (inclusief inflatie). Zelfs met de zware besparingen op alle erfgoedmiddelen in Nederland momenteel, blijft Vlaanderen anders gezegd nog steeds heel zwaar achterop hinken... Het relatieve **aandeel van cultureel erfgoed in het Vlaamse cultuurbudget stagneert al sinds 2005** rond de 8%. Van een echte budgettaire inhaalbeweging is in de periode 2005-2011 geenszins sprake geweest⁷, hoezeer ook vooropgesteld. Voor de musea blijkt het globale beschikbare budget zelfs nu andermaal te blijven haken op het oude niveau n.a.v. de museumronde 2014-2018, terwijl het leven weer vijf jaar duurder is geworden en een groter aantal Vlaams erkende musea diezelfde pot moeten delen.

Geen state of the art zonder krachtige erfgoedsector. De erfgoedsector is vandaag een sector die **in samenwerking** zoekt naar mogelijkheden om zijn potentie maatschappelijk optimaal te laten renderen. De decretale basis voor een goede werking is aanwezig. Met het voorliggende memorandum wil de erfgoedsector de **bouwstenen aanreiken** en de **basisvoorwaarden aanscherpen** om the state of the art van deze sector in volle ontwikkeling op te kunnen bouwen.

Dat is nodig. Opdat de erfgoedsector kan bijdragen tot the state of the art die Vlaanderen wil uitdragen.

*Het Cultureel-Erfgoeddecreet
voorziet terecht kwaliteitseisen om
een duurzaam beleid mogelijk te maken.*

*De afdwingbaarheid van kwaliteitseisen is evenwel
moeilijk hard te maken zonder er de financiële
middelen tegenover te plaatsen.*

---

⁶ De Brabander Guido, Loots Ellen, Vandenberghe Karen, Financiering van cultureel erfgoed : vergelijkende studie naar de financiering en financieringsmogelijkheden voor het cultureel erfgoedbeleid in Vlaanderen en Nederland. Antwerpen: Universiteit Antwerpen, 2007

⁷ Bijlage Prisma, veld- en toekomstanalyse cultureel erfgoed. Samenvatting van de belangrijkste onderzoeksresultaten van Prisma, 25 oktober 2011, www.faronet.be/pers

Complementaire overheden: zorgen voor een slagkrachtig en eigentijds erfgoedveld

Gemeentebesturen, provinciale besturen, de Vlaamse Gemeenschap, de federale overheid en zelfs de Europese overheid,... Deze verschillende overheden zijn niet alleen erfgoedbewaarders, ze zijn vaak 'inrichtende macht' van cultureel-erfgoedorganisaties en zetten zelf ook een cultureel-erfgoedbeleid en regulerende initiatieven op. Het Cultureel-Erfgoedoverleg apprecieert deze initiatieven, maar vraagt dat deze **overheden intenser met elkaar overleggen zodat de verschillende ondersteuningsvormen complementair en nog efficiënter worden ingezet.**

1. Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt dat het cultureel-erfgoedbeleid van bovengenoemde openbare besturen in overleg met het cultureel-erfgoedveld wordt opgezet en wordt verankerd binnen een stevig en omvattend **protocol tussen deze overheden.** Dergelijk protocol moet niet alleen concreet zijn, het moet ook worden nageleefd. De Vlaamse overheid neemt, vanuit het Cultureel-erfgoeddecreet, best een trekkende rol op bij de totstandkoming van zo'n verbeterd protocol.
2. De Vlaamse overheid zorgde voor een planlastvermindering voor de lokale en provinciale besturen. Dat is een goede zaak. Maar de taakafbakening tussen de verschillende overheden dreigt de planlast van de cultureel-erfgoedorganisaties te verhogen. Vele gemeente- en provinciebesturen vragen voor hun vastgelegde bevoegdheden nieuwe plannen en stellen nieuwe beheersovereenkomsten op die bijkomende bewijslasten vergen. We vragen de verschillende overheden om de planlastvermindering voor de openbare besturen door te trekken naar de cultureel-erfgoedsector en dus ook daar te onderzoeken hoe de **administratieve lasten** verder kunnen worden **verminderd of gestroomlijnd.**
3. Het **cultureel akkoord tussen de Nederland-stalige en Franstalige gemeenschap** is een goede zaak, helaas besteedt het bijzonder weinig aandacht aan cultureel erfgoed. Nochtans dragen erfgoedorganisaties aan beide zijden van de taalgrens zorg voor gelijkaardige collecties cultureel erfgoed en zijn de uitdagingen van dezelfde aard. Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt de Vlaamse overheid om het cultureel akkoord **uit te breiden met een bijkomend hoofdstuk betreffende cultureel erfgoed.** Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt bovendien dat bij de totstandkoming van dit hoofdstuk **ook het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en de federale overheid** worden betrokken, niet in het minst met het oog op een éénduidig intra-Belgisch topstukkenbeleid, een welwillende organisatie van het bruikleenverkeer (tussen Vlaamse, Waalse, Brusselse en federale erfgoedinstellingen) en het afstemmen van de vele onderzoeksbesognes.

Verzamelen: Erfgoed verzamelen, een permanente uitdaging, ook voor de overheid

Een doordacht verzamelbeleid (schenkingen, aankopen, bruiklenen, afstotingen, ...) is van fundamenteel belang voor de onderlinge samenhang en de uniciteitwaarde van het cultureel erfgoed.

Een overkoepelend Collectieplan Vlaanderen, geschraagd door een investerende en faciliterende overheid, zou bijdragen aan de slagkracht en het maatschappelijk draagvlak van het cultureel-erfgoedveld. Het cultureel-erfgoedoverleg verwacht van de volgende Vlaamse Regering dat het jaarlijks bijkomende middelen vrijmaakt voor verwerving van jonge meesters, voor verwerving binnen het topstukkenfonds en binnen het sleutelwerkenbeleid. Voor het immaterieel cultureel erfgoed is het inventariseren, documenteren en gaandeweg clusteren van soortgelijke fenomenen in Vlaanderen pas gestart.

1. Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt dat de Vlaamse overheid de opmaak van een overkoepelend Collectieplan Vlaanderen stimuleert en faciliteert. Het is uitermate belangrijk dat de structuur en de aanpak voor zo'n collectieplan in samenspraak met de erkende collectiebeherende erfgoedinstellingen (musea, archieven, erfgoedbibliotheken ...), expertisecentra en andere relevante partners ontwikkeld worden. Het behelst afspraken over wie welke collecties ondersteunt, collectieafspraken qua verwerving en selectie, en aanbevelingen voor een **waarderingkader voor het cultureel erfgoed. Dit instrument kan ook de basis vormen voor een doordacht digitaliseringsbeleid.**
2. Vlaanderen kampt nog steeds met grote achterstanden op het vlak van inventarisatie en beschrijving van (delen van) erfgoedcollecties. Heel wat verzamelingen leven aldus een verdoken bestaan. Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt dat de Vlaamse Overheid blijft inzetten op **het inventariseren en beschrijven van die verdoken publieke en private collecties.** Ook in functie van het Collectieplan Vlaanderen is dit een noodzakelijke actie.
3. De prille **inspanningen op het vlak van de inventarisatie en documentatie van het immaterieel cultureel erfgoed dienen te worden gecontinueerd.** De Vlaamse overheid tekende een overkoepelende en eenvormige strategie uit om immaterieel erfgoed in Vlaanderen de komende jaren in beeld te krijgen. Deze strategie is doeltreffend en werkbaar, zowel voor de professionele als de vrijwillige erfgoedsector. Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt dat dit traject blijvend wordt gefaciliteerd, samen met de digitale databank en website www.immaterieelerfgoed.be met haar inventarisfunctie.
4. Sinds het Cultureel-erfgoeddecreet van 2008 kunnen niet alleen musea maar ook culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken een kwaliteitslabel aanvragen. Dat is een belangrijke erkenning van de rol die deze instellingen opnemen in de bewaring van het cultureel erfgoed in Vlaanderen. In tegenstelling tot musea en culturele archieven kunnen erfgoedbibliotheken echter geen indeling op Vlaams niveau aanvragen. Zo blijft hun erkenning louter symbolisch en kunnen ze geen aanspraak maken op Vlaamse werkingsmiddelen. Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt **een evenwaardige behandeling van musea, culturele archieven en erfgoedbibliotheken** in het subsidiebeleid.

5. Er is in Vlaanderen (en bij extensie België), in tegenstelling tot het buitenland, nauwelijks een traditie van belangrijke schenkingen of legaten ten gunste van collectiebeherende instellingen. Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt de Vlaamse en de Federale overheid **schenkingen en legaten sterker fiscaal te faciliteren en bijkomende maatregelen te voorzien die de welwillendheid van verzamelaars en bedrijven aanmoedigen**. Niet alleen de verschillende erfgoedgemeenschappen, maar ook de verschillende overheden hebben daar alle belang bij. Immers, de slagkracht van publieke instellingen op de erfgoedmarkt is thans te beperkt om met het private kapitaal te kunnen concurreren.

Behoud en beheer van de erfgoedcollecties zorgen voor de toekomst

Collectiebeheerders dragen de verantwoordelijkheid voor het erfgoed dat zij bewaren. Om dit erfgoed aan toekomstige generaties te kunnen overdragen is een professioneel beleid rond behoud en beheer noodzakelijk. Dit omvat onder meer het in kaart brengen en beschrijven van de materiële toestand van de collectie, een actieplan rond preventieve en actieve conservering en restauratie, een effectief depotbeheer, calamiteitenplanning en garanties op beveiliging. Al deze elementen horen bij de collectieplanning van de collectiebeherende instellingen. Voor een efficiënt en effectief beleid rond behoud en beheer dient er echter ook een overkoepelend Collectieplan Vlaanderen te worden uitgewerkt, waarin een doordacht verzamel- en selectiebeleid wordt uitgestippeld. Inventarisatie van de collecties is daarvoor een basisvereiste.

1. Een blijvend pijnpunt is dat de depots van de musea, erfgoedbibliotheken en archiefinstellingen (bijna) vol zitten en bovendien vaak met een verouderde infrastructuur kampen. De voorbije jaren investeerden vele overheden in nieuwe musea waarvan de publieksplekken mooie staaltjes van hedendaagse architectuur zijn. Nu is het tijd om ook achter de schermen, met name in de depots, de hedendaagse kwaliteitseisen te behalen. Investeren in depots is een noodzaak waarmee niet langer gewacht kan worden. Door de vele aftandse depots ligt er een tijdbom onder het geheugen van Vlaanderen. De regiefunctie rond depotwerking die de provincies uitbouwen is alvast een stap in de goede richting maar de acties zijn zeer heterogeen. Om de acute noden te lenigen vraagt het **Cultureel-Erfgoedoverleg dat er ook effectief worden geïnvesteerd in bijkomende ruimte en infrastructuur**, ook in nooddepots.
2. Naast de bewaring van fysieke collecties is ook de digitale langetermijnbewaring van erfgoedcollecties een enorme uitdaging. De digital born-collecties vragen bijzondere en dringende aandacht, omdat zij geen analoge component hebben en hun leesbaarheid afhankelijk is van vergankelijke dragers en leesapparatuur. Dat geldt bijvoorbeeld voor bepaalde audiovisuele collecties. Op deze laatste categorie wordt door de Vlaamse overheid momenteel ingezet middels het VIAA. **Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt dat de werking van het VIAA duurzaam wordt uitgebouwd met voldoende oog voor de noden van de cultureel-erfgoedsector, naast die van de omroepsector** (zie verder Digitaal erfgoed). Digitalisering is daarnaast een manier om kwetsbare en precieze analoge erfgoedcollecties voor verdwijning te behoeden én het komt tegemoet aan de steeds luider klinkende eis tot publieke zichtbaarheid. Aangezien digitalisering een arbeidsintensieve en dure aangelegenheid is, verdient het aanbeveling om hiervoor een overkoepelend stappenplan uit te werken, op basis van het Collectieplan Vlaanderen (cf Metamorfoze-project Nederland). Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt dat de Vlaamse overheid samenwerking en afstemming tussen de diverse digitaliseringsprojecten stimuleert en bewaakt.

3. Het beleid dat Vlaanderen uitstippelde voor het immaterieel cultureel erfgoed heeft internationaal een voorbeeldfunctie. De professionele én de vrijwillige erfgoedsector in Vlaanderen hebben bij het borgen van het immaterieel erfgoed blijvend nood aan een duurzame ondersteuning en deskundige begeleiding. Voor het Cultureel-Erfgoedoverleg is **de decretale verankering een belangrijke garantie op een duurzaam kader voor het prille immaterieel erfgoedbeleid.**
4. Niet elke instelling beschikt over de expertise en competenties om een duurzame zorg voor haar collecties te garanderen. Enerzijds ontbreken soms de basiskennis en financiële middelen om de nodige (preventieve) beschermende maatregelen te nemen en op te volgen, anderzijds is er een tekort aan meer gespecialiseerde kennis van materialen, producten, methoden en technieken. Er is duidelijk behoefte aan kwaliteitsvolle opleidingen voor preservering, conservering en restauratie van de diverse dragers en materialen. **Daarom beveelt het Cultureel-Erfgoedoverleg aan om nieuwe en bestaande opleidingsinitiatieven op het geschikte niveau (hoger beroepsonderwijs, hogescholen, universiteiten) te ondersteunen.** Maar er moet ook worden geïnvesteerd in mensen in de bewaarinstellingen die de zorg kunnen waarmaken; de alumni van die opleidingen moeten ook een loopbaanmogelijkheid hebben...

Onderzoek: Versterken en bruggen bouwen

De Vlaamse erfgoedorganisaties herbergen veel expertise, zowel technisch, methodologisch als inhoudelijk. Die kennis en vaardigheden worden opgebouwd door middel van studiewerk, dit vaak in de marge van de vele andere verantwoordelijkheden. Toch is dit onderzoekswerk cruciaal. Het biedt immers een onmisbaar fundament voor een kwaliteitsvolle en duurzame ontsluiting en valorisatie van erfgoed, zowel in zijn materiële (roerende en onroerende) als immateriële manifestaties. Het expliciteert de vaak veelzijdige betekenissen die erfgoedrelicten in zich dragen en verbindt die met bredere kennisgehelen en verhalen.

De competenties van de erfgoedsector worden open ter beschikking gesteld en breed inzetbaar gemaakt. Erfgoedorganisaties bieden aan tal van wetenschappelijke disciplines niet louter grondstof, maar ook cruciale infrastructurele componenten. Door het faciliteren, ondersteunen en zelf uitvoeren van studiewerk bouwen erfgoedorganisaties krachtige en innovatieve netwerken met academische partners, en dit in toenemende mate in internationaal perspectief.

Onderzoek wordt daarom terecht decretaal bestempeld als één van de basisfuncties van cultureel erfgoedorganisaties, als een vitaal onderdeel van een geïntegreerde en integrale erfgoedwerking. Desondanks wordt die onderzoeksfunctie in Vlaanderen beleidsmatig nauwelijks geëxpliciteerd, laat staan structureel ondersteund. De erfgoedsector vraagt dat dit verandert.

Volgende hefbomen dragen daartoe bij:

1. De **onderzoeksfunctie van erfgoedorganisaties dient te worden geduid en gehonoreerd**, bijvoorbeeld bij evaluaties, erkenningen en de toekenning van werkingsmiddelen. De dynamiek en creativiteit die organisaties op dit terrein ontwikkelen, bijvoorbeeld vanuit hun kennis van collecties, thema's of praktijken, vormt daarbij het uitgangspunt en wordt gecombineerd met aandacht voor kwaliteit en innovatie.
2. We pleiten voor een **brede omschrijving van de onderzoeksfunctie** in de erfgoedsector. De nu vaak noodgedwongen casusgerichte en projectmatige aanpak moet worden overstegen; een structurele inbedding is noodzakelijk. Vanuit hun eigen expertises en specifieke invalshoeken moeten erfgoedorganisaties ook in staat worden gesteld om actief deel te nemen aan meer langdurige studietrajecten en om de beschikbare kennis duurzaam te verankeren in de sector.
3. De **overheid dient de samenwerking van erf-goedorganisaties met wetenschappelijke instellingen en academische onderzoeksgroepen te stimuleren**. Het bouwen van duurzame bruggen vergt vanzelfsprekend een dubbele inspanning. In het kader van het Cultureel-Erfgoeddecreet kan de (structurele of projectmatige) samenwerking met wetenschappelijke partners worden versterkt. De Vlaamse overheid moet via **een specifiek erfgoedwetenschappelijk fonds** (zoals destijds FWO Max Wildiersfonds) structurele stimuli geven aan samenwerkingen op het vlak van erfgoedwetenschappelijk onderzoek.
4. Erfgoedorganisaties moeten beter **in staat worden gesteld om actief deel te nemen aan Vlaamse, federale en Europese onderzoeksprogramma's**. Dit kan o.m. door een betere dossier- en procedureel-technische ondersteuning van potentiële aanvragers door de Vlaamse administratie. Ook het door de overheid voorziene budget voor de matching funds moet voldoende hoog zijn om cofinanciering mogelijk te maken. Maar bovenal dienen de erkenningscriteria en ondersteuningslogica van de betrokken programma's beter te worden afgestemd op de intrinsieke waarde van cultureel erfgoed en op de expertises van de erfgoedsector.
5. Aan de onderzoeksnetwerken van Vlaamse erfgoedactoren mogen **geen 'grenzen'** worden gesteld. Ook partnerschappen met federale wetenschappelijke instellingen en buitenlandse actoren verbreden de in Vlaanderen beschikbare expertises en kennis. Internationale netwerken zijn cruciaal voor het werken met 'gedeeld erfgoed', de in Vlaanderen aanwezige collecties en relictten die betrekking hebben op de buiten-Europese ruimte en/of transnationale betekenissen in zich dragen. Ze weerspiegelen historische realiteiten in andere culturele contexten, documenteren internationale en/of interculturele interacties. De ontsluiting van dat erfgoed vergt een intense dialoog met erfgoedwerkers en onderzoekers in wereldwijde erfgoedgemeenschappen.

Van Publieksgerichte werking naar Erfgoed 3.0

Publiekswerking is het meest zichtbare facet van de erfgoedsector. Het gaat om tentoonstellingen, publicaties, publieksbegeleiding, publieksonderzoek, communicatiebeleid, rondleidingen, lezingen, vertoningen, ateliers,... En het zou in de nabije toekomst nog op vele andere manieren kunnen ingevuld worden: cultureel erfgoed 3.0. Het **concept van erfgoedgemeenschappen**⁸ werd immers als belangrijke pijler geïntroduceerd in het Cultureel-Erfgoeddeceet van 2008 en 2012. Het plaatst de erfgoedorganisatie midden in de samenleving (zie Conventie van Faro waaraan het concept werd ontleend) en appelleert aan mogelijke maatschappelijke rollen en participatieve functies die de cultureel-erfgoedwerking opneemt.

1. De Vlaamse Overheid geeft sinds meerdere jaren beleidsprioriteit aan **culturele en maatschappelijke diversiteit** in de cultuursector. In de cultureel-erfgoedsector ontwikkelt de werking zich gestaag van 'Vlaams erfgoed' naar **een diverse werking rond 'erfgoed in (relatie tot) Vlaanderen'** (maatschappelijk diverse thema's en doelgroepen, initiatieven omtrent migratie-erfgoed, gedeeld erfgoed met 'source communities' in het buitenland, enzovoort). **Het Cultureel-Erfgoedoverleg stelt vast dat een volgehouden inzet noodzakelijk blijft de komende jaren om de inhaalbeweging waar te maken en te beantwoorden aan de veelkleurige maatschappelijke realiteit.**
2. **Erfgoededucatie** is een doorlopende opdracht, maar budgettair kunnen vele organisaties dit niet professioneel inbedden in hun werking. Een formule met **erfgoededucatieve organisaties (zoals de kunsteducatieve organisaties** binnen het Kunstendecreet) zou een oplossing kunnen bieden voor de nood aan erfgoededucatieve competenties in de erfgoedsector. Het zou tegelijk een antwoord bieden op de terugkerende vraag van andere maatschappelijke sectoren/actoren naar een competent erfgoededucatief aanbod en bijhorende ondersteuning op maat van uiteenlopende projecten, thema's en doelgroepen.
3. Het **Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt het concept erfgoedgemeenschap verder door te voeren in het Cultureel-erfgoeddecreet**. In de huidige teksten is nog verregaand sprake van "ontsluiting van het cultureel erfgoed"⁹, wat vooral aan receptieve participatie en bezoekerscijfers refereert. Een werking rond erfgoedgemeenschappen kan echter een **publieke werking doorheen de verschillende basisfuncties** ontwikkelen. De erfgoedorganisatie treedt in dialoog en samenwerking met erfgoedgemeenschappen als publieke bemiddelaar van erfgoedprocessen. Ze heeft (vanuit een neutrale, onafhankelijke positie) een belangrijke rol van advisering, begeleiding, duiding van betekenissen en reflectie over aspecten van erfgoedzorg tot en met publiekswerking rond het erfgoed.
4. Publiekswerking in Vlaanderen moet meer **gebruik kunnen maken van innovatieve digitale technologieën**. Hierover is de collegagroep 'Publieksbemiddeling in een digitale wereld' opgestart. Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt een beleidsmatige opvolging van de bevindingen van deze groep. Daarnaast zijn projectsubsidies nodig om toegepast onderzoek en samenwerking met partners uit de privésector mogelijk te maken voor de uitwerking van innovatieve digitale toepassingen.

---

8 Een cultureel-erfgoedgemeenschap is een gemeenschap die bestaat uit organisaties en personen die een bijzondere waarde hechten aan het cultureel erfgoed of specifieke aspecten ervan. Ze wil dit erfgoed en haar aspecten door publieke actie behouden en doorgeven aan toekomstige generaties." (Cult. Erfgoeddecreet 2012, Hfst. 1, Art. 3, 2°).

9 Ontsluiting is "het voor een zo breed mogelijk publiek zichtbaar maken van het cultureel erfgoed, het toegankelijk maken van de betekenissen van het cultureel erfgoed voor de gemeenschap en het voortdurend actualiseren van die betekenissen" (Cult. Erfgoeddecreet 2012, Hfst. 1, Art. 3, 7°).

De Vlaamse cultureel-erfgoedorganisaties moeten zich internationaal kunnen (blijven) positioneren

In een globaliserende wereld moet het cultureel-erfgoedveld mee kunnen met de internationale standaarden, thesauri, praktijken en netwerken. Collecties, praktijkervaringen en kennis behoeven in de 21ste eeuw een stevig internationaal referentiekader. Meertaligheid is hierbij een must. Bij cultureel-erfgoedcollecties speelt bovendien de noodzaak aan vertrouwen en geloofwaardigheid. Dit kan enkel worden gerealiseerd door de aanwezigheid op de internationale fora.

1. De deelname aan internationale expertise-netwerken en -uitwisseling is zeer belangrijk. Het Cultureel-erfgoedoverleg vindt dat de **middelen** voorzien **voor internationale en middellange residenties voor erfgoedmedewerkers** door de Vlaamse overheid niet mogen beperkt worden tot bewegingen van Vlaamse museummedewerkers naar het buitenland. Ook omgekeerde residenties moeten mogelijk zijn, evenals residentieprojecten van korte duur. Het toepassingsgebied van het reglement dient te worden verbreed naar alle erfgoedorganisaties (nu enkel de musea).
2. De nota internationaal cultuurbeleid van de Vlaamse regering ademt vooral dienstbaarheid van de cultuursector en het cultureel-erfgoedveld uit. Deze dienstbaarheid staat in functie van het op de markt zetten van Vlaanderen als merknaam in de wereld en in functie van het organiseren van potentiële netwerkmomenten voor economische en politieke besluitvormers: de culturele diplomatie. We zien dit als een belangrijke erkenning van de potenties van het cultureel kapitaal, maar verwachten van de Vlaamse en federale overheid ook een **versterkte inzet op diplomatie voor cultuur**: de inzet van de diplomatieke en andere overheidsmiddelen om onze cultuur, ons erfgoed en onze erfgoedspelers **in het buitenland en bij internationale instanties** (de EU, Unesco, WIPO) te promoten en te verdedigen. Het gegeven dat de rol van cultuur (erfgoed) uit het opzet van de millenniumdoelstellingen is geschrapt, spreekt boekdelen.
3. België is één van de drie Europese lidstaten waar er nog geen systeem van overheidsindemniteit (staatsverzekering voor bruiklenen aan erkende erfgoedactoren) bestaat. Nochtans circuleren reeds sinds 2008 ontwerp teksten voor dergelijk decreet en werden allerlei principes en mogelijkheden reeds uitgebreid onderzocht en beschreven. **Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt de onmiddellijke goedkeuring van een indemniteitsdecreet door de Vlaamse overheid.** Dergelijk decreet is immers geen kostendrijver, dat leert de buitenlandse praktijk. Wel integendeel, een indemniteitsdecreet zal ervoor zorgen dat de kost voor de organisatie van tentoonstellingen serieus wordt beperkt. Cultureel-erfgoedorganisaties zijn vandaag verplicht zich in te schakelen in de logica van dure verzekeringsmaatschappijen die in een nichemarkt een quasi monopolie hebben verworven.

4. De Europese regelgeving weegt steeds zwaarder op het Belgische, Vlaamse en lokale erfgoedbeleid. Europese maatregelen zoals de auteursrechtenrichtlijn, de richtlijn verweesde werken, de richtlijn hergebruik van overheidsinformatie, Europeana ... zijn maatregelen met verstrekkende (en lang niet altijd gunstige) gevolgen voor de cultureel-erfgoedsector. Ze worden aangestuurd buiten het beperkte Europese cultuurbeleid. Er is daarom **nood aan een sterke belangenverdediging** ter bescherming van de maatschappelijke en culturele meerwaardes bij (ver)nieuw(d) Europees beleid. **Vlaamse en Belgische vertegenwoordigers, die invloed kunnen hebben op de Europese besluitvorming, moeten de vragen en noden van de cultureel-erfgoedsector meenemen. Structureel overleg** tussen deze overheden en de culturele erfgoedsector dringt zich op. Ook bij de omzetting van de Europese richtlijnen naar Belgisch recht is consultatie vanuit zowel de federale als de Vlaamse overheid van de cultureel-erfgoedsector onontbeerlijk.

5. Het Cultureel-Erfgoedoverleg waardeert het initiatief om in te zetten op de opstart van een UNESCO-liaison met categorie II centrum in de Vlaamse Gemeenschap. Categorie II centra zijn internationale expertisecentra die technische ondersteuning en diensten leveren aan lidstaten, samenwerkingspartners en UNESCO veldkantoren en het hoofdkwartier in Parijs. Het Cultureel-Erfgoedoverleg onderkent de kansen die de aanwezigheid van dergelijk centrum kan scheppen, de internationale expertise, netwerken en samenwerking die eruit voortvloeien en een structurele impuls betekenen voor de impact en zichtbaarheid van Vlaanderen. Aan de Vlaamse overheid vraagt het Cultureel-Erfgoedoverleg om de **basisstructuur hiervoor te faciliteren** en ondersteunen.

Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt de onmiddellijke goedkeuring van een indemniteitsdecreet door de Vlaamse overheid.

Digitaal Erfgoed

Digitalisering is geen doel op zich, maar een middel voor cultureel-erfgoedorganisaties om hun basistaken te vervullen. Als cultureel erfgoed niet in digitale vorm beschikbaar gesteld wordt, is het in de digitale kennissamenleving niet langer zichtbaar. Digitalisering en online toegang bieden niet enkel een enorm potentieel, ze creëren ook grote uitdagingen. De afhankelijkheid van technologie maakt digitaal erfgoed kwetsbaar en vereist een duurzame strategie voor bewaring met een internationale verankering. **Als Vlaanderen zich wil blijven profileren als een kennisregio en het (digitaal) erfgoed op een duurzame manier '(her)bruikbaar' wil maken voor andere toepassingen, is de zorg voor (digitaal) erfgoed een basisvoorwaarde.**

1. De Vlaamse overheid moet **duurzame digitale toegankelijkheid van cultureel erfgoed als een prioriteit** te behandelen. Zij dient dit te doen door infrastructuur, diensten, instrumenten en financiële middelen te voorzien. Hiernaast dient zij ook een kader te creëren dat het bewustzijn rond de problematiek vergroot en de kennis en expertise versterkt en verspreidt. De kenniscluster rond digitalisering die op dit moment wordt uitgebouwd door PACKED moet verder evolueren en uitgebreid worden met relevante partnerorganisaties en andere clusters. Het gebruik van standaarden kan sterker worden gestimuleerd en gehonoreerd.
2. Digitale duurzaamheid veronderstelt afspraken over zowel de selectie voor digitalisering en de digitale bewaring als over de rollen en verantwoordelijkheden. Ze moeten niet enkel worden gemaakt met de cultureel-erfgoedorganisaties, maar ook met de verschillende overheden. De Vlaamse overheid dient hierin een **regierol** op te nemen die wordt verankerd in de afspraken met de andere overheden (gemeentelijk, provinciaal, federaal en Europees). Ze dient hierbij rekening te houden met de input van het cultureel-erfgoedveld.
3. De Vlaamse overheid dient **digitalisering en het gebruik van standaarden nadrukkelijker te omschrijven** in zowel haar beheersovereenkomsten met de gesubsidieerde organisaties als de voorwaarden voor het bekomen van een kwaliteitslabel en projectsubsidies. Ook bij de evaluaties dient ze meer aandacht te besteden aan digitalisering en het gebruik van standaarden. Een belangrijk richtinggevend instrument voor digitale duurzaamheid is de **Cultureel Erfgoed Standaarden Toolbox (CEST)**. Het onderhoud en de uitbouw hiervan moet worden voortgezet.
4. Het is belangrijk dat de Vlaamse overheid de cultureel-erfgoedsector **financiële impulsen geeft voor de (digitale) valorisatie van collecties**. Zij dient dit te doen op basis van een prioriteitenbeleid dat steunt op zowel de gebruikte standaarden, de kwetsbaarheid van de te digitaliseren content en de koppeling met collectiezorg als op de inzetbaarheid van de digitale content. Een cruciale voorwaarde voor de (digitale) valorisatie van cultureel-erfgoedcollecties blijft een **oplossing voor de problemen die de huidige auteurswetgeving stelt**.
5. De Vlaamse overheid dient de inspanning die is geleverd met de oprichting van het **Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA) voort te zetten en uit te breiden**. Ze moet erop toezien dat VIAA haar werking niet enkel afstemt op de (productie)noden van de omroeporganisaties maar ook op de noden en goede praktijken van de cultureel-erfgoedsector en andere beheerders van cultureel erfgoed. VIAA dient op termijn diverse types digitaal cultureel erfgoed (en de metadata ervan) op te nemen en ook digitale noden te lenigen van beheerders van relevante cultureel-erfgoedcollecties die niet gesubsidieerd worden binnen het Cultureel-erfgoeddecreet.

6. De Vlaamse overheid dient een kader te creëren voor de **oprichting van een centraal aggregatieplatform** dat een zo rijk mogelijke standaard voor de uitwisseling van metadata hanteert (zie ook Haalbaarheidsstudie Vlaamse horizontale metadata aggregator, 2011). Ze dient hierbij rekening te houden met de werking van en rond bestaande erfgoedportalen (zoals Archiefbank Vlaanderen, provinciale portalen, VKC, Lukas, Vlaamse erfgoedbibliotheek ...). Er dient ook een kader te worden gecreëerd voor de ontwikkeling en het onderhoud van **gedeelde thesauri en andere vocabularies** voor erfgoed dat zich baseert op werk uit het verleden.

Als Vlaanderen zich wil blijven profileren als een kennisregio en het (digitaal) erfgoed op een duurzame manier ‘(her)bruikbaar’ wil maken voor andere toepassingen, is de zorg voor (digitaal) erfgoed een basisvoorwaarde.

Cultureel erfgoed en andere beleidsdomeinen

Het Cultureel-Erfgoeddecreet schrijft een integrale en geïntegreerde aanpak in als kerndoelstelling bij het uitbouwen van een cultureel-erfgoedbeleid, gericht op een kwaliteitsvolle en duurzame zorg voor en ontsluiting van het cultureel erfgoed. **'Geïntegreerd'** betekent dat het **erfgoedbeleid afgestemd moet zijn op andere beleidslijnen en -domeinen. Internationaal zien we dat cultureel erfgoed als bron voor duurzame ontwikkeling en levenskwaliteit in een voortdurend evoluerende maatschappij** wordt benadrukt, denk maar aan de Conventie van Faro, die door de Raad van Europa als richtinggevende tekst is opgesteld over de Waarde van Cultureel Erfgoed voor de Samenleving (Faro, 27 oktober 2005) en United Cities and Local Governments (2010 Mexico). Het erfgoedbeleid in Vlaanderen neemt zowel op lokaal, provinciaal als Vlaams niveau deze handschoen op, maar er is nog een groeipad mogelijk.

Algemeen

Erfgoed vormt vaak de **grondstof** of het middel om beleidsdoelstellingen in andere beleidsdomeinen te realiseren. Bovendien maken deze andere beleidsdomeinen vaak aanspraak op erfgoedmiddelen, waardoor de middelen voor de erfgoedsector zelf inkrimpen. We verwachten van de minister van Cultuur dat hij of zij de verschillende Vlaamse beleidsdomeinen eenduidiger op elkaar afstemt. Bij de domeinen waarin dat gebeurt, zou erfgoed moeten ingeschreven worden in de betreffende decreten, waardoor er verantwoordelijkheden en middelen tegenover kunnen komen. Daarnaast moet de kwaliteitsbewaking van de erfgoedwerking gegarandeerd worden. Dit kan onder meer door cultureel-erfgoedexperts te betrekken bij beoordelings- en beleidscommissies van andere beleidsdomeinen en minimum kwaliteitsseisen te voorzien voor de erfgoedwerking van andere domeinen.

1. Dat erfgoed in zoveel andere beleidsdomeinen aanwezig is, kan ook een bedreiging vormen voor de erfgoedsector. De intrinsieke waarde van cultureel erfgoed moet kunnen gevrijwaard worden, evenals de autonomie van het beleidsdomein cultureel-erfgoed. Het is van fundamenteel belang dat de cultureel erfgoedsector voldoende slagkracht blijft houden om zowel haar basisfuncties als haar innovatief potentieel ten volle waar te maken. Alleen **een sterk autonoom erfgoedveld** heeft de mogelijkheid om zich blijvend te ontwikkelen en zo andere beleidsdomeinen te blijven inspireren.
2. Heel uiteenlopende organisaties uit diverse sectoren krijgen te maken met cultureel erfgoed: onderwijsinstellingen, kerkfabrieken, welzijnswerkers, huisvestingsmaatschappijen, creatieve industrieën, stadsontwikkelaars, toeristische organisaties, beeldende kunstenaars, vrijwilligersverenigingen, theatermakers en muzikanten, landbouwers, ondernemers, ... Cultureel erfgoed raakt aan veel aspecten – zo niet alle – van de maatschappij en is er diep in verankerd. Het bezit een enorm potentieel aan kennis enerzijds, en verbindende kracht anderzijds. **Meer investeren in cultureel erfgoed betekent onrechtstreeks een hefboom voor alle hierboven genoemde sectoren.**
3. Het vereist agogische competenties om telkens bruggen te slaan naar de bredere samenleving en relaties te leggen met andere sectoren en organisaties uit de hoek van welzijn, onderwijs, economie, toerisme, sociaal-cultureel werk ... Daarom werd de notie **erfgoedmakelaardij** ontwikkeld. Het duidelijk opnemen van deze rol in het erfgoedbeleid zou deze manier van werken zichtbaar maken en valideren.

Onderwijs

Educatie is vaak de basis voor een publiekswerking die diverse doelgroepen wil bereiken. Door samenwerking met de onderwijssector streeft de erfgoedsector naar het bereik van specifieke doelgroepen en tegelijkertijd naar een interactie om methodieken, vaardigheden en inhoud uit te wisselen. De impact van maatregelen binnen het basis- en secundair onderwijs hebben daarom soms rechtstreekse gevolgen op de erfgoedsector. Het hoger en universitair onderwijs kunnen tegemoet komen aan onderzoeksnoden (in de breedst mogelijke zin) binnen het erfgoedveld. Daarnaast moet het onderwijscurriculum jonge mensen helpen vormen tot competente erfgoedwerkers.

1. **Het belang van (herhaalde, doorlopende) erfgoededucatie** kan niet genoeg benadrukt worden. De samenwerking met het onderwijs moet hiervoor gestimuleerd worden. Van de minister van cultuur wordt verwacht dat zij of hij blijft ijveren voor **structurele integratie** van erfgoed in de **eindtermen**.
2. Op het niveau van het universitair onderwijs wordt gepleit voor een structurele dialoog, het afstemmen van het aanbod en het meer enten van de afstudeerrichtingen op de erfgoedwerking. De Vlaamse overheid kan ook een **mentaliteitswijziging** aanmoedigen waarbij de **academische loopbaan** niet louter op publicaties wordt beoordeeld, maar ook **credits** toekent voor expertise uitwisseling, dienstverlening en **samenwerking** met en aan niet-academische partners.

Onroerend erfgoed

Op Vlaams niveau zijn roerend en onroerend erfgoed respectievelijk gemeenschaps- en gewestmateries en dus gescheiden beleidsdomeinen. Vanuit andere perspectieven is het zinvol het volledige erfgoed domein als een geheel te zien (bijvoorbeeld cultuurtoerisme, architectuur, plattelandsbeleid, ...).

1. De Vlaamse overheid zou de **dialoog tussen de sectoren** kunnen stimuleren door een sectoraal overleg te organiseren. Op die manier kunnen de cultureel- en onroerend erfgoedsector de problematiek van de **grijze zones zelf overbruggen**. Dit zou tevens kunnen leiden tot de ontwikkeling van instrumenten om de in situ ontsluiting van het immaterieel en roerend erfgoed verbonden aan monumenten te ondersteunen.

Toerisme

Toerisme en cultureel erfgoed kunnen elkaar duurzaam versterken. Het groeiende aantal (cultuur) toeristen zorgt voor een groeiend publiek voor de erfgoedsector en het erfgoedveld zorgt voor een interessant erfgoed aanbod. Deze eenvoudige beschrijving van de meerwaarde voor beide partners toont onmiddellijk het verschil in perspectief. Terwijl toerisme streeft naar (zoveel mogelijk) toeristen, primeert voor de erfgoedsector het erfgoed in al zijn facetten. Beide sectoren hebben eigen criteria en voorwaarden om projecten te realiseren. Toerisme heeft echter in grote mate economische belangen. Er moet dus gewaakt worden over de intrinsieke waarde van de cultureel-erfgoedwerking; ze mag niet louter ingezet worden als middel. Een doordachte strategie en samenwerking kunnen de meerwaarde voor de beide sectoren echter versterken, zonder afbreuk te doen aan hun eigenheid en autonomie.

1. De globalisering en de toevloed van nieuwe bezoekersstromen creëren nieuwe kansen, maar zetten het draagvlak van het cultureel erfgoed vaak onder druk. **De Mondiale Ethische code voor Toerisme** die ontwikkeld is door het WTO (World Tourism Organisation) vraagt in artikel 4 respect voor het cultureel erfgoed en de lokale gemeenschappen als de dragers ervan. Deze code is erkend door de U.N., maar niet bindend. Wij vragen aan de minister van Cultuur om **af te stemmen met de minister van Toerisme** om dit artikel te implementeren via Toerisme Vlaanderen.
2. Veel erfgoedpartners hebben niet veel affiniteit met de zakelijke toeristische logica, en omgekeerd zijn veel toerismewerkers niet bekend met de erfgoedsector. Toch zien we dat in de huidige visies van de sectoren de aandacht voor elkaars corebusiness toeneemt. Inzetten op **kennis- en expertisedeling tussen de sectoren** lijkt dan ook een quick-win die gefaciliteerd kan worden door de respectievelijke steunpunten. Daarnaast zouden toerisme en cultureel erfgoed kunnen samenwerken om hun **gemeenschappelijke agenda's hoger op het Vlaamse prioriteitenlijstje** te krijgen.
3. De cultureel-erfgoedsector wordt vaak meegetrokken in publieksprojecten die van bovenaf gestuurd worden, zonder dat de inspanningen een structureel effect nalaten op de sector. Een werkelijke versterking van de **intrinsieke werking van erfgoedinstellingen** kan in vele gevallen een meerwaarde opleveren voor de toerist. Dat is bijvoorbeeld het geval met activiteiten in het kader van Wereldoorlog I. Er is enorm veel geïnvesteerd in de toeristische ontsluiting, maar een grote motivatie voor de vele Wereldoorlog I-toeristen is het in de voetsporen treden van hun voorvaders. Een sterke inzet op een digitale ontsluiting van genealogische archieven had vanuit dat oogpunt een meerwaarde voor de toeristische sector kunnen zijn met een **duurzaam erfgoedkarakter**.

Economie

De digitalisering brengt grote veranderingen teweeg in de maatschappij en de manier waarop mensen omgaan met informatie. In hoog tempo ontwikkelen zich nieuwe publicatievormen. Via het internet is veel informatie beschikbaar voor iedereen, overal en op elk moment. Deze ontwikkeling heeft ook grote gevolgen voor de dienstverlening van culturele, wetenschappelijke en onderwijsinstellingen, zoals archieven, musea, bibliotheken, universiteiten en kunstorganisaties.

De cultureel-erfgoedsector in Vlaanderen en haar gebruikers maken zich zorgen over het onevenwicht en de lacunes in de auteursrechtregelgeving. Daarom doen zij een dringend beroep op alle betrokkenen om informatie voor iedereen beschikbaar en toegankelijk te houden. Samen met de leden van het Samenwerkingsverband Auteursrecht & Samenleving (SA&S) ijveren zij **'voor een auteursrecht in balans'** dat het evenwicht tussen de belangen van de gebruikers en die van de rechthebbenden beter garandeert. Daartoe ondertekenden zij mee het memorandum van SA&S.